

پاش قوناغى خويندنه وهى دهقى شاننامهى «ياربىه خه ونيك»ى ئوگست ستريندبىيرگ، سه رنجم دا قوتابىيه كانى كۆليژى كۆمبىريا به تاسه وه چاوه پروانى پرۆقه كانى ره هه ندى جهسته و بينين بوون. ره هه ندى جهسته و بينين له ياربىه خه ونيكى (ستريندبىيرگ) دا ئەمه ناوونيشانى پرۆقه كه مان بوو، چ له رهبات و چ له كۆمبىريا.

وه كو رېژيسسۆرىكى پهروه ده كار له م ئاره زوهى قوتابيان تيده گه يشتم، چونكه قوتابيان به گشتى هه ز ده كهن به م شپوازه كار بكن، زۆريه يان پىيان وايه كارى نوپخوازي و ئەزموونكارانه ده پىت به م شپوازه پىت، تهنانهت پىيان وايه كه ده پىت هه ر له سالى يه كه مه وه بى گويدانه ئەركى پهروه ده بى له پرۆسه ي فيركردندا به م شپوازه كار بكن.

پاش دىراسه تكدنى به ره ه مى زۆرينه ي ئەو رېژيسسۆرانه ي كار له سه ر شپوازي جهسته و بينين ده كهن، گه يشتمه باوه رپىك كه زۆرينه يان پشت به بنه ماكانى دانس و هونه رى ميعمار ده به ستن، يه كه ميان له پرووى جهسته و ميزانسينه وه، دووه ميان له پرووى فهزا و سينوگرافىاوه، چونكه له رپىگاي ئەم دوو هونه ره وه ده توانين فۆرمىكى روون و چه سپاو به رجه سته بكه ين كه چاوى بينه ر چيژى لى بىينى و به دريژايى نمايشه كه ئاره زوى ته ماشا كردنى له ده ست نه دات، كه ئەمه بو خۆي خالىكى گرنگه.

دياره ئەم چه مكه بى كيشه نييه، كه سانىكى وه كو پروبىيرت ولسۆن و رىچاره فۆرمان و پروبىيرت لىپاژ، زۆر باش كه لكى لى وه رده گرن و داهيتانه كانيان شايه دى ئەم قسه يه ن، كه سانىكىش كه زۆرينه ن، خراب به كارى دپن و نازانن كه ره هه ندى جهسته و بينين له شانۆدا به پىي چهنه بنه مايه كى هونه رى پىتكدى، له وانه بنه ماكانى دانس و ميعمار، ئەمه جگه له وانه كانى ميتودى جهسته

له رهبانه وه بو كۆمبىريا ئەزموونى رېژيسۆرىك

د. فازيل جاف

پریسیسۆرانی ئەم سەردەمەمان. بۆ زیاتر روونکردنەوهی ئەم خالە، ئاماژە بۆ راستییەک دەکەم که چەندین نمایش لە شیوهی دانس و پیکهاتهی جوان و سەرنجراکیش بەرھەم دەھێنرێن، بێ ئەوهی مەرجهکانی نمایشی شانۆیی بگرنه خۆ، ئەمەش لەم سەردەمەیی شانۆی پۆست مۆدێرنیزمدا کیشەیهکی بۆ چێژ و زهوقی بینەران دروست کردووه.

یەکیەک لە پێوهەرە گرنگەکانی رەهەندی فیزیکی و رەهەندی بینین لە شانۆدا ئەوهیه که پیکهاتهکانی سەر شانۆ بەجەستەیی ئەکتەرانیسەوه، لە فۆرمیکی هونەری چەسپ و جوانداین. واتە دیاریکردنی فۆرمی فیزیکی لەناو پیکهاتهی بینراودا گەلیک گرنگە، بەلام لەوێش گرنگتر ئەوهیه که ئەو فۆرمە لە گۆراندای بیت، گۆرانیکی بەردەوام لە چوارچێوهی کات/ زەمەندا تاکو کۆتایی نمایشەکە. نمایشی شانۆیی لە پرووی چەمکی فیزیکی (جەستە) و رەهەندی بینین، بەتەواوەتی لە نمایشی دانس دەچیت، که ئەویش بەهەمان شیوه لە ناو چوارچێوهی زەمەن و بە درێژایی کات لە گۆرانیکی بەردەوامدا یە.

رەهەندی بینین و دیدی جیاواز

هەر لەم بۆچونەوه، لەگەڵ هەندێک شانۆکار سەبارەت بە رەهەندی بینین یەک ناگرینەوه، بەتایبەت ئەوانەیی که پێیان وایە ئەو تەرزه شانۆییە تەنیا لەسەر بناغەیی

که لە چوارچێوهی رێبازەکانی هونەری نواندندا هەیه. من پێم وایە دەبێ دەستکەوت و شارەزاییمان لە بواری جوولە، ئیدی دانس بیت، یان ئەکرۆپاتیک، یان وەرزش، یان سێرک و یاری بیت، دەبیت هەموویان بپێژێنە ناو میتودی جەستەیی نواندنهوه، بۆ ئەوهی هەموویان وەکو هونەر و تەکنیکی نواندن بەکاربھێنرێن، نەک وەکو خۆیان. تەنیا لەم رێگایەوه دەتوانین رەهەندی جەستەیی و بینین وەکو شانۆ و دراما تیژتر و زەقتر بکەین، دەنا خۆیان لە خۆیاندا هونەریکی سەربەخۆن و هەرگیز جێگای نمایشی شانۆیی ناگرنهوه.

پرسیاریکی سادەم ئاراستەیی قوتابییەکانی کۆمبیریا کرد: چۆن وەسفی نمایشیکی لەم جۆرە دەکەن؟ واتە نمایشیک لەسەر بناغەیی جەستە و بینین بنیاد نرابیت؟ زۆرینەیان باسیان لە جۆرە نمایشیکی موزیکال دەکرد، دیارە لەبەر ئەوهیه که ئەم قوتابیانە بەشی شانۆیی موزیکالین. لەشانۆی موزیکالدا ئەم دوو رەهەندە گەلی زەق و ئاشکران، چونکه هەر نەبیت سەما پیکهاتەکی گەورەیی لە موزیکالدا هەیه، ئەمجا مۆسیقا و مێعمار، بەلام ئەو لە شانۆی درامیدا، واتە شانۆیەک پشت بە تیکست بەستت.

هەمان پرسیارم پێشتر ئاراستەیی قوتابییەکانی رەبات کردبوو، ئەوان یەکسەر ناوی ئەو پریسیسۆرانیان دەبرد که کاریان لەسەر جەستە کردووه، هەر لە میسرەهولدهوه تاکو

دروستکردنی فۆرمی جوان و ساحیرانه و سهرنجراکیتش دروست دهکرتیت، که له راستیدا ئه مه ته نیا یهک لای هاوکیتشه که یه، لایه کی دیکه ی که به ئه نجام گه یاندنی گه لیتک له لایه نی یه که م سه ختر مه سه له ی زه من / کاته، واته پیکهاته له چوارچیه ی ریتم / ئیقاعدا. ههر ئه وهش وا له و پیکهاته جوانه دهکات که بییت به نمایش، چونکه هه موو ده زانین که نمایش چه قبه ستوو نییه، هیچ فۆرم و پیکهاتیک چه نده جوان بییت، خو ی له خویدا نابیت به نمایش، به لام کاتیک گیانی که وته بهر و که وته جووله به ریتمیکی دیاریکراو و به گۆرانی بهردهوام، ده بییت به نمایش.

دروستکردنی پیکهاته و روخساری جوان له سه ر شانو، ناکاته نمایشیک له سه ر بناغه ی ره هندی بینین، ته نانه ت ئه گه ره هندی جه سه ته یی ئه کته ریشی له گه لدا بییت، گرنگ لیره دا دینامیکه، دینامیکی جیگا و زه من و نواندن، ئه م مه رجان هه موو مه رچی درامان، هه مووشیان بو یه کدی سه رچاوه ی جووله و دینامیکن، که به تیکراش وزه و دینامیکی خو یان له ئه کته ر و جووله و کرداری وهرده گرن.

به لام هیشتا ده بییت مه رچی بوونی سه ره تا و ناوه راست و کو تایی تیدا بییت، له م رووه شه وه ده کری دیسانه وه بچوینریت، یان به کۆمپوزیسیونی دانس به دانس. یه کیتک له ریتگا کانی بینا کردنی کۆمپوزیسیونی دانس ئه وه یه، که بتوانیت چوارچیه یه کی گشتی بو پیکهاته بچوو که کان بخولقینیت. ئه وه ی زیاتر به یه کدیانه وه ده به ستیتته وه، فۆرمی گشتی و هه ستکردنه به و فۆرمه. ئه وه ی له شانوی فیزیکی و خاوه ن ره هندی بینیندا گرینگه، ئه وه یه که چۆن یه که و پیکهاته ی بچوو ک بچوو کی جوړاوجوړ ده خولقینیت و ئه مجا چۆن له ریتگای فۆرمی گشتی و هه ست و ئیجساسه وه به یه کدیانه وه ده به ستیتته وه. ئه مه راهینانیکی سه ره تایی و بنه رته ی قوتابییه کانی مه غریب و کۆمبیریا بوو. دیاره هه موو ئه م شیوازه له شانۆنامه یه که وه بو شانۆنامه یه کی دی ده گۆریت، هه ندیک شانۆنامه هه ن له وانه شانۆی ربالیزم، ناتۆرالیزم و سایکۆلۆژی که متر ره هندی جه سه ته یی و دیتنی تیدا جیبه جه ده کرتیت، به پیچه وانه وه شه شانۆنامه یه کی وه کو (یاربیه خه ونیک) ی ستریتدبیرگ، باشترین شانۆمه یه که خزمه ت به م مه به سه ده کات.

پیکهانه ی بچوو ک و فۆرمی گشتی نمایش
ههر له سه ره تا وه هه ول م ده دا قوتابییه کان له سه ر میتودی دروستکردنی پیکهاته ی کورت کورت رابهینم. پاشتر کارمان له سه ر دۆزینه وه ی فۆرمی گشتی ده کرد،

ئه م شیوازه له کارکردندا یارمه تی قوتابییانی ده دات که نه ک ته نیا وه کو ئه کته ر به وۆرکشۆپیکدا بوۆن، بگره خو یان له سه ر هه ندی لایه نی بنه رته ی کاری ریتیبیسۆریش رابهینن، له وانه دروستکردنی پیکهاته و میزانسین، ئه مه ش بو من وه کو ریتیبیسۆری په روه ده کار گه لیتک گرنگه، چونکه پیتم وایه قوتابی ئه کته ر ده بییت تا ده کرتیت، له پرۆسه ی ده رهینان به شدار بییت تا راده یه کی باش ئاگای له چۆنیه تی ده رهینانی شانۆنامه که بییت و ههر له سه ره تا وه شاره زاییه کی باشی له هونه ر و ته کنیکی ده رهینان هه بییت.

خالیکی سه ره کی که داوام له قوتابییه کانی کۆمبیریا کرد له بهر چاوی بگرن، ئه وه بوو که ده بی فۆرمی جیاواز و مه ودا ی جیاواز له رووی دریتژی و کورتی کاته وه به کاربهینن، پیکهاته فیزیکیه کان ده بییت جیاواز بن، به شیوه یه ک که هاوتای یه کتر نه بن. ده نا ده بنه مایه ی بیزاری. به کورتی پیکهاته کان ده بیی له یه کدی نه چن و به قه ده ره یه کدیش دریتژ نه بن.

گه ران به دوای فۆرمی جیاوازا

تیمه کانی ناو شانۆنامه ی یاربیه خه ونیک گه لیتک زۆرن و هه ریه که و کاره کته ریتکی جیاوازی هه یه. ئه گه ره له دیدی گوزارشتی جه سه ته یی و له ره هندی بینینه وه ته ماشایان بکه یین، بواریکی فراوانمان بو کارکردن تیدا ده ستگیر ده بییت. ههر دیمه نیک ده گرت چه ندین گۆرانی تیدا یه، ده کرتیت ئه و گۆرانا نه له ریتگای ئیرتیجاله وه کاریان له سه ر بکرتیت، چه ندین پیکهاته ی ئیکسپرو سیۆنیستانه ی لی بخولقینریت. ئه مه بابه تی سه ره کی راهینانیکی چه ند سه عاتی وۆرکشۆپه کان بوو. ناوه رۆکی راهینانه که به دوو هه نگا و به رجه سه ته ده کرا. یه که میان سوړاخ ی بیروۆکه و هزر، دووه میش دا هینان و ئیرتیجال و کارکردن له سه ر ئه و بیروۆکه یه بوو.

سه ره تا ده بییت ئه کته ر بزانییت چی ده وی، ئه مجا فۆرمی جیاواز تا قی بکاته وه. واته بهر له هه موو شتیک ده بییت بریار به دی، ده بییت بریاره که شه ت ورد بییت، ئه مه ش کاریکی زۆر ئاسان نییه و پیوه ندی به وه وه هه یه که تا چ ئاستیک شانۆنامه که ت به وردی خویندۆته وه و لیبی تیگه یشتوو ی، ده نا ههر له ده ستپیکه وه هه نگاوی چه وت و هه له ده نییت، چونکه تیگه یشتنی هه له فۆرم و پیکهاته ی هه له ی لی ده که ویتته وه. ههر له سه ره تا وه ده مو بست قوتابییه کان له وه بگه ن که مه به سه ت له م شیوازی جه سه ته و بینینه، ته نیا فۆرمی جوان و سه رنجراکیتش نییه، بگره سه ره رای ئه وه ده بییت مانای ورد و قوول به خشییت.

شانۆنامه که دا به شیوه‌یه‌کی زهق و ئاشکرا و ده‌در ناکه‌ویت، بگره ده‌بیت به‌وردی بۆی بگه‌ریت، پاشان قوتابییه‌کان بۆیان ده‌رکه‌وت که شانۆنامه‌ی یارییه خه‌ونیک چهند بوارتیک فروانی کۆمیدیا و ته‌زی تپدایه.

ئه‌رکی قوتابی ئه‌کتەر پاش تاووتووکردنی هه‌موو پیکهاته‌کان ئه‌وه بوو که ده‌بوایه هه‌موویان بخه‌نه چوارچێوه‌یه‌کی گشتییه‌وه. واته به فۆرمیک گشتگیره‌وه که له‌سه‌ر هونه‌ری گێرانه‌وه بنیاد نرابیت. بی گومان توانای کاری جه‌سته‌یی و شانۆیی بینین نامیت، به‌کاری به‌رده‌وام گه‌شه ده‌کات و به‌کسه‌ر نایه‌ته ئه‌نجام. ئه‌مه ئه‌گر به‌شیوه‌یه‌کی شانۆیی راست و دروست ئه‌نجام بدریت.

ئیتۆده‌کانی بیومیکانیک

چه‌مکی جوولّه له هه‌ردوو نمایشی ره‌بات و کۆمبیریا له‌سه‌ر میتۆدی بیومیکانیک به‌رجه‌سته کرابوو. کاتژمێری یه‌که‌می راهێنانه‌کانی جه‌سته به پله‌ی یه‌که‌م بۆ راهێنان له‌سه‌ر سێ ئیتۆدی سه‌ره‌کی بیومیکانیک، شه‌قالله، به‌رد فرێدان، تیروکه‌وان ته‌رخان کرابوو. سه‌رجه‌می ئه‌م ئیتۆدانه و چهند راهێنانیک دیکه به‌ر له‌ پرۆقه‌کان ده‌کران، له‌لایه‌که‌وه وه‌کو خۆسازکردن له‌ رووی جه‌سته‌وه بۆ پرۆقه‌کان و له‌لایه‌کی دیکه‌وه بۆ

قوتابییه‌کانی کۆمبیریا زۆر به‌دیه‌ت تیمه‌کانی خه‌ون و سۆراخ و خوشه‌ویستی و چاوه‌روانی، دا‌بران، مۆته‌که و به‌هه‌شتی ئه‌م دنیا و دۆزه‌خی ئه‌م دنیا، هه‌موو وه‌کو پیکهاته له‌سه‌ر بنه‌مای بیومیکانیک و ره‌هه‌ند بینین، دروست ده‌کران، دیمه‌نه‌کان ناویان لێ ده‌نرا، ئه‌مجا سه‌ره‌تا و پرۆسه و کۆتایی هه‌موو یه‌که‌یه‌ک به‌پیتی ئیتۆده‌کانی بیومیکانیک ده‌ستنیشان ده‌کران. مه‌شکردن له‌سه‌ر ئه‌و دیمه‌نانه ته‌نیا بۆ ساغکردنه‌وه‌ی فیکره‌ی دیمه‌نه‌کان و به‌سته‌وه‌یان به‌یه‌کدییه‌وه بوو.

مه‌رجه گشتییه‌کان

سۆراخ و پشکنین و ره‌هابوو بۆ هه‌مسووان، به‌لام بۆ دۆزینه‌وه‌ی زمانی هاوبه‌ش و راگرتنی نه‌بزی تیکرای نمایشه‌که، ده‌بوایه هه‌ندیک بیروبو‌چوون له‌ رووی ده‌ره‌یتانه‌وه پێره و بکرایه، وه‌کو:

- ۱- راگرتنی وزه و جۆش و دینامیک له‌ چهند دیمه‌نیک ده‌ستنیشان‌کراودا. به‌شیوازیکی نزیک له‌ شیوازی دانس له‌سه‌ر موسیقای جاز.
- ۲- پێره‌وکردنی شیوازی لیریک و شاعیرییه‌ت له‌ هه‌ندێ دیمه‌نی ده‌ستنیشان‌کراودا. جوولّه له‌و دیمه‌نانه‌دا خاوو له‌سه‌رخۆیه، په‌نگه زیاتر به‌دانسی بالیه‌ی بچوتین.
- ۳- پێره‌وکردنی شیوازی کۆمیدیا، ئه‌مه‌ش له‌

مه‌شکردن له‌سه‌ر چه‌مکی جووله به پیتی میتودی بیومیکانیک، که له‌سه‌ر ئەم سێ بناغه‌یه ده‌روات: دیقه‌ت و کاریگری و مه‌به‌ست و په‌یام.

دباره مه‌به‌ست له دیقه‌ت له جووله‌دا ئەوه‌یه که هه‌ر جووله‌یه‌ک که ئەکته‌ر ده‌یکات، ده‌بیت سه‌ره‌تا و پرۆسه و کۆتایی هه‌بیت، واته ده‌ستپێک و کۆتایی ده‌بیت به ته‌واوه‌تی روون و ئاشکرا بیت.

جووله‌ی ئەکته‌ر ده‌بیت گوزارشت له په‌یامپێک، یان مه‌به‌ستیکی بکات، هه‌ر جووله‌یه‌ک که بێ مه‌به‌ست و بێ په‌یام ئەنجام بدریت، زبان به فیکره‌ی شانۆنامه‌که ده‌گه‌یه‌نیت و نمایشه‌که ده‌شپۆنیت.

که باس له جووله‌ی کاریگری ده‌که‌ین، مه‌به‌ست ئەوه‌یه که جووله ده‌بیت رۆلی هه‌بیت و بێ وزه و دینامیکیه‌ت ئەنجام نه‌دریت.

ئیتۆدی شه‌ق‌زالله‌که به‌دوو که‌س نمایش ده‌کرت، یارمه‌تی ئەکته‌ر ده‌دات که به‌شپۆزێکی پراکتیکی هاوئاهاهنگی له‌کاری فیزیکی هاوبه‌ش له‌نیوان دووکه‌س و زیاتر به ئەنجام بگه‌یه‌نیت، ئەمه جگه له‌وه‌ی که ئەم راهینانه بۆ راهاتن له‌سه‌ر ریتم و موسیقا زۆر به‌که‌لکه.

هه‌رچی ئیتۆدی به‌رد و تیروکه‌وانه، له‌مه‌سه‌له‌ی هاوئاهاهنگی له‌گه‌ڵ جه‌سته‌ی خۆیدا یارمه‌تی ئەکته‌ر ده‌دات و هه‌روه‌ها له مه‌سه‌له‌ی ده‌ستپێک و کۆتایی پێ هینان یارمه‌تی ده‌دات.

پاش ئەوه‌ی ئەکته‌ران توانییان تا راده‌یه‌کی باش به‌سه‌ر هه‌ردوو ئیتۆده‌که‌دا زال بن، ئەمجا له‌گه‌ڵ چه‌مکی پلاستییکا ده‌ستیان به‌کار کرد، درۆ نییه گه‌ر بلتیم قوتابییه‌کانی ره‌بات له‌م رووه‌وه زۆر له قوتابیانی کۆمبیریا زه‌ه‌رکتر بوون، ره‌نگه ئەمه‌ش بۆ ره‌گه‌یه‌شێ له‌فریقای مه‌غریبییه‌کان بگه‌یه‌نێته‌وه که له‌باره‌ی جه‌سته‌یه‌وه له ئینگلیزه‌کان چالاکترن و به ئاسانی جه‌سته‌یان به‌کار دێن.

هه‌رچه‌نده قوتابیانی ره‌بات له رووی هه‌ستی موسیقا و ریتمه‌وه به‌توانا بوون، به‌لام قوتابیانی کۆمبیریا له‌به‌ر ئەوه‌ی قوتابی به‌شی موزیکال بوون، جگه له‌وه‌ی له‌بواری موسیقا و گۆرانییدا به‌توانا بوون، شاره‌زاییه‌کی باشیشیان ده‌باره‌ی تیۆره‌کانی موسیقا هه‌بوو، هه‌ربۆیه موسیقا و گۆرانی ریتم سیما و خالی به‌هێزی نمایشه‌که‌یان بوو.

پلاستییکا

میسه‌ره‌ولد ده‌لێت ئەرکی ئەکته‌ر ئەوه‌یه که فۆرمی پلاستییکا له پانتایی بخولقیته‌نی. پلاستییکا که‌ش ئەگه‌ر به ساده‌یی لێی بکۆلینه‌وه، ده‌کرێ بلتیم که ده‌بێ له‌سه‌ر

بناغه‌ی فۆرمی راست و دروست بخولقیته‌نیت، به‌لام پلاستییکا ته‌نیا جووله و کردار نییه، بگه‌ر بێ ده‌نگی و جووله‌یه. له‌راستیدا پلاستییکا واته پێگه‌ی جه‌سته له فه‌زا و له‌پێوه‌ندیدا، ئەمه‌ش هه‌موو شتی که ده‌گرته‌وه که پێوه‌ندی به جه‌سته‌وه هه‌بیت. بێ گومان هه‌ردوو نمایش له ره‌بات و له‌کۆمبیریا گه‌لێک هه‌یلی هاوبه‌شیان تیدا بوو، ئەم هاوبه‌شیه‌ش له بنه‌ماکانی میتود روانگه‌ی هونه‌ری و پیداکۆکیه‌وه سه‌رچاوه‌ی گرتوه، من چ وه‌کو ریژیسۆر و چ وه‌کو پیداکۆگ به‌پیتی میتود و کار ده‌که‌م، پێشم وایه له ده‌رس گوته‌وه‌دا میتود زۆر گرنگه. پیداکۆگی پێشه‌کار ده‌بێ میتوده‌که به‌ر له‌هه‌موو که‌سی که بۆ خۆی روون بیت. به‌رده‌وامیش په‌ره‌ی پێ بدات، به‌گه‌یه‌ری کات و جیگا بیگه‌نجینیت، ئەوه‌ی له‌ره‌بات ده‌گونجا مه‌رج نییه ده‌قاو ده‌ق له‌کۆمبیریا بگه‌نجیت، به‌لام ناوه‌رۆکی میتود هه‌مان ناوه‌رۆکه، له پراکتیکدا گه‌لێ جیاوازی شپۆز و جیبه‌جی کردنی میتودی کارکردن به‌ده‌رده‌که‌وت، هه‌ر لیره‌شدا ده‌وله‌مه‌ندی میتود وه‌کو ئامرازیک بۆ داهینان ده‌رده‌که‌وت.

پێم وایه پیداکۆگی کارامه که‌سی که کراوه‌یه و سینگ فراوانه، هه‌رده‌م له‌خۆی ده‌پرسیت لیره و ئیستا چ بکه‌م؟ به‌گه‌یه‌ری واقیع و بارودۆخی نوێ که‌ره‌سته‌کانی ده‌گه‌نجیت، بنه‌ماکانی میتود وه‌کو ریتباز هه‌مان بنه‌مان، به‌لام میتودی کارکردن ده‌گۆزیت. به‌پیتی واقیعی نوێ و به‌شداری نوێ، واته گرووپی نوێ ده‌گۆزیت.

وانه‌کانی هه‌ردوو نمایش بۆ من وه‌کو ریژیسۆری پیداکۆگ (په‌روه‌ده‌کار) گه‌لێ به‌که‌لک بوون، وه‌کو ئەزمه‌وونێکی هونه‌ری و په‌روه‌ده‌یی له‌کاردا نه‌وه و خۆتێنده‌وه‌ی راو بۆچوونه‌کانی قوتابییه‌کانی هه‌ردوو گرووپ بایه‌خێکی گرنگی هه‌یه، پێم وایه بۆ ئەوانیش به هه‌مان شپۆه بوو، هه‌ر نه‌بیت هه‌ردوو نمایشه‌که له‌سه‌ر ئاستی هونه‌ری و ئاستی په‌روه‌ده‌یی ئەم راستیه‌ی سه‌لماند. پاشتریش نامه‌ی قوتابییه‌کان و هه‌ندیک له مامۆستایان ئەمه‌ی ده‌سه‌لماند.

ژماره‌یه‌کی باشی قوتابیانی کۆمبیریا توێژینه‌وه‌ی کۆتاییان بۆ لیکۆلینه‌وه له‌سه‌ر یارییه خه‌ونیک ته‌رخان کرد و میتودی کارکردن و ده‌ره‌ینانی رۆبیرت لیچ مامۆستای کۆمبیریا و لیکۆله‌ری به‌ناوبانگی به‌ریتانیا به نامه‌یه‌کیدا بۆ خۆم، نمایشه‌که به‌رز هه‌لده‌سه‌نگینیت و ده‌لێت: ئەم نمایشه له‌بیر نا‌کرت، له‌سه‌ر هه‌موو ئاستی هونه‌ری و پیداکۆگی له‌ئاستی که به‌رز دایه‌نیت و پیتی ده‌لێت: نایابه و له‌پله‌ی یه‌که‌مه‌ی: First class.